

Onkruidbestrijding

Hoe gevaarlijk is de
herbicide glyfosaat?
En wat zijn de
alternatieven?

In het nieuws pagina 8-9

VIER VRAGEN OVER ONKRUIDBESTRIJDING

Dodelijk voor planten, maar ook voor mensen?

In Californië geldt glyfosaat als kankerverwekkend. De EU neemt deze week het besluit of het hier weer wordt goedgekeurd.

Door onze redacteur
Geertje Tuentjer

AMSTERDAM. Het is het meest gebruikte bestrijdingsmiddel ter wereld. En het meest omstreden: glyfosaat. Beter bekend als hoofdbestanddeel van Monsanto's onkruidbestrijdingsmiddel Roundup. Volgens een Amerikaans onderzoek zou het kankerverwekkend zijn, volgens twee Europese studies is het gebruik ervan veilig.

Deze week stemmen de lidstaten van de Europese Unie over een voorstel van de Europese Commissie om glyfosaat weer voor tien jaar in Europa toe te staan. Eigenlijk had de beslissing al in 2016 moeten vallen, maar toen kwamen de EU-lidstaten er niet uit.

1 | Wat staat er in Europa op het spel en waarom duurt het al zo lang?

Vorig jaar verliep de Europese goedkeuring voor glyfosaat en moest een nieuwe periode worden afgesproken. Omdat de EU-lidstaten daarover onderling niet tot overeenstemming konden komen, kwam het in juni 2016 tot een compromis: de vergunning werd voor achttien maanden verlengd zodat het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) onderzoek kon doen naar glyfosaat. Op 1 januari loopt deze periode af.

Het voorstel van de Commissie moet worden aangenomen met een zogeheten gekwalificeerde meerderheid: ten minste zestien landen die samen ten minste 65 procent van de EU-bevolking vertegenwoordigen, moeten vóór stemmen. Dat kan nog lastig worden. Italië, Oostenrijk en Frankrijk hebben zich al uitgesproken tegen een verlenging met tien jaar. Daarnaast heeft Duitsland zich in het verleden onthouden van stemming: de CDU was voorstander van ruime verlenging, de SPD was tegen. De Tweede Kamer stemde onlangs in met de verlenging van tien jaar, maar nam wel een motie van de CU en D66 aan waarin werd opgenomen dat bij nieuw, belastend wetenschappelijk onderzoek de toelating in Europa herbeoordeeld zou moeten worden.

Wanneer de lidstaten er niet uitkomen, kan de Commissie in theorie ook zelf een beslissing nemen. Maar eurocommissaris van Gezondheid en Voedselveiligheid Vytenis Andriukaitis heeft gezegd die meerderheid toch te willen.

2 | Waarom is het gebruik van glyfosaat zo omstreden?

Glyfosaat werd in de jaren zeventig door agrochemiebedrijf Monsanto op de markt gebracht. Het wordt door heel veel boeren gebruikt en wordt daardoor ook in drinkwater en voedsel teruggevonden. Vorig jaar werden sporen van glyfosaat in een aantal Duitse biëren aangetroffen en kortgeleden in ijs van Ben & Jerry's. Al decennia hebben milieuorganisaties kritiek op het gebruik van bestrijdingsmiddelen met glyfosaat, zoals Roundup, omdat zij zeggen dat het schadelijk is voor zowel mensen als het milieu. Maar sinds een paar jaar wordt de kritiek breder gedragen.

In 2015 verscheen een onderzoek van het Internationaal Agentschap voor Kankeronderzoek (IARC), onderdeel van wereldgezondheidsorganisatie WHO. De conclusie van het IARC: bestrijdingsmiddelen met glyfosaat zijn „waarschijnlijk kankerverwekkend bij mensen”. De data kwamen vooral van studies waarin boeren werden onderzocht.

Maar binnen Europa kwamen twee instellingen tot andere conclusies, op basis waarvan de Europese Commissie voorstelde om glyfo-

saat weer tien jaar toe te laten. Een paar maanden na het onderzoek van IARC kwam de Europese autoriteit voor voedselveiligheid EFSA met de beoordeling dat er onvoldoende bewijs is dat glyfosaat kankerverwekkend is. Het onderzoek had een andere opzet dan dat van de IARC: EFSA keek naar risico's bij gebruik volgens de voorschriften, aldus *Nature*, en IARC onderzocht of glyfosaat kankerverwekkend is, ongeacht concentraties en omstandigheden.

Ook het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) deed onderzoek naar gezondheidsrisico's van glyfosaat en concludeerde in een studie van begin dit jaar dat de stof niet kankerverwekkend is en daarnaast ook geen erfelijke eigenschappen verandert of effect heeft op vruchtbaarheid.

Verschillende milieu- en gezondheidsorganisaties, zoals Greenpeace, maakten bezwaar tegen de conclusies van ECHA. Ze vinden het bezwaarlijk dat het agentschap gebruikmaakt van studies die deels niet openbaar zijn: dat zijn studies die zijn uitgevoerd door producenten van bestrijdingsmiddelen en die niet worden gepubliceerd omdat ze bedrijfsgeheimen zouden bevatten. Daarnaast trekken critici de onafhankelijkheid van het agentschap in twijfel, omdat ECHA-medewerkers deels afkomstig zijn uit het bedrijfsleven.

3 | In de Amerikaanse staat Californië werd glyfosaat juist op de lijst van middelen die kanker kunnen veroorzaken gezet. Waarom?

Die beslissing nam het Californische milieu- en gezondheidsagentschap OEHHA op basis van de conclusies van het IARC. Monsanto vocht de beslissing tevergeefs aan bij de rechter. De beslissing betekent dat makers van bestrijdingsmiddelen met glyfosaat op de verpakking moeten waarschuwen dat een bepaalde mate van blootstelling kan leiden tot kanker.

De conclusie van de IARC had nog een ander gevolg in de VS: ruim 800 kankerpatiënten besloten Monsanto aan te klagen. Zij denken kanker te hebben gekregen van Roundup, en vinden dat Monsanto heeft nagelaten te

waarschuwen voor het product.

In augustus kwamen interne e-mails van Monsanto naar buiten die in de rechtszaal gebruikt waren, waarin medewerkers onderling spreken over de veiligheid van Roundup. Zo schreef een Monsanto-wetenschapper in 2001: „Als iemand naar me toe zou komen en zou zeggen dat ze Roundup zouden willen testen, dan weet ik wel hoe ik zou reageren - met serieuze bezorgdheid.”

4 | Waarom gebruiken boeren middelen met glyfosaat?

Glyfosaat is een herbicide dat dodelijk is voor alle planten. Dat was een uitkomst: met Roundup hoefden boeren niet meer verschillende bestrijdingsmiddelen door elkaar te gebruiken. In Europa wordt glyfosaat gebruikt om velden onkruidvrij te maken voordat er gewassen op verbouwd worden, maar ook vlak voor de oogst. Als de plant dan afsterft geeft dat de rijping van graan of maïs nog net even een zetje.

Volgens boerenorganisatie LTO spaart glyfosaat het milieu. „Doordat glyfosaat het perceel onkruidvrij maakt voorafgaand aan de teelt, hoeven tijdens de teelt minder bespuitingen te worden uitgevoerd met andere onkruidbestrijdingsmiddelen”, zegt Joris Baecke, woordvoerder plantgezondheid van LTO.

Volgens Violette Geissen, hoogleraar aan de universiteit in Wageningen, is glyfosaat weliswaar de goedkoopste manier van onkruidbestrijding, maar zijn er ook verschillende andere goede manieren voorhanden. Deze maand verscheen een onderzoek onder leiding van Geissen waaruit bleek dat in bijna de helft van de Europese landbouwgronden glyfosaat (of een afbraakproduct daarvan) werd aangetroffen. Vanwege gevolgen daarvan voor de gezondheid van zowel mensen, als natuur en biodiversiteit zegt Geissen een nieuwe toelating van glyfosaat „niet verstandig” te vinden.

Sinds vorig jaar is glyfosaat-gebruik door Nederlandse gemeenten verboden. Particulieren mogen het wel gewoon gebruiken.

